Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыннаах ыйтан тахсар

ССКП Чурапчытаабы райкомун уонна үлэһиттэр депутаттарын ороһуоннаабы Советын органа

№12 (4902) | 1977 сыл. Тохсунньу 27 күнэ ЧЭППИЭР | Сыаната 2 хапейкэ

ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН XII СЕССИЯТЫН ТУҺУНАН

Информационнай иһитиннэрии

Тохсунньу 26 күнүгэр үлэһиттэр депутаттарын XI ыҥырыах ороһуоннаабы Советын II сессията буолла.

Сессия 1976 сылга үлэһиттэр депутаттарын ороһуоннаабы Советын исполкомун үлэтин туһунан бөҕөргөөн дьүүлэстэ. Отчуоттуур дакылааты райсовет исполкомун председателэ, депутат Р. Р. Бурнашов оҥорто.

Бастакынан тыа хаһаайыстыбатын ... комбинатын директора Н. П. Григорьев, Субуруускай аатынан совхоз сахалы литературатын, депутат Т. В. Илларионова, тыа хаһаайыстыбатын уонна сорохтуонка үлэһиттэрин профсоюбун райкомун председателэ В. С. Лыткин, санитарнай-эпидемическай станция ораһа Н. Н. Беспалый, Карл Маркс аатынан совхоз ыанныксыта, депутат М. Д. Саввина, ... ороһуоннаабы уолдьат начальника С. Н. Дьячковский, Кытаанах сельсоветын исполкомун председателэ М. С. Леонтьева, райсовет культураҕа отделын сэдиэтэлэ, депутат И. И. Канаевский, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальника, депутат Е. П. Коркин, ороһуоннаабы баһыыһа фельдшера, депутат Л. Ф. Чаплыгина, ССКП райкомун иккис секретаря, депутат М. Е. Пермяков.

Ороһуоннаабы Совет дьүүлэлиитин бөҕөргөтүүгэ сүбэлэммиттэр ыйааларыныы ылла.

Сессия тэрилтэни бөҕөргөтүүгэ көрдө. Үөрэхтээх барбыт депутаттар онуларыгар промышленность, сутуута, транспортка, сибиэстэ бастыйааннай комиссиҕа райҥо бырабылыаннаатын председателэ, депутат Н. А. Семенов, торуот үөрэҕэриитигэр, культураҕа, спортка уонна ыччат ортотугар үлэҕэ бастыйааннай комиссиҕа Субуруускай аатынан совхоз ыанныксыта, депутат А. Л. Сергеева, социалистическай соҕуоннаһы уонна общественнай бырааптааһынны бастыйааннай комиссиҕа Карл Маркс аатынан совхоз директора, депутат Е. Е. Васильев, Субуруускай аатынан совхоз ыанныксыта Н. Н. Егорова биэрэгэнилэр.

Маҥан сессия бойытын үлэтин бүтэрдэ.

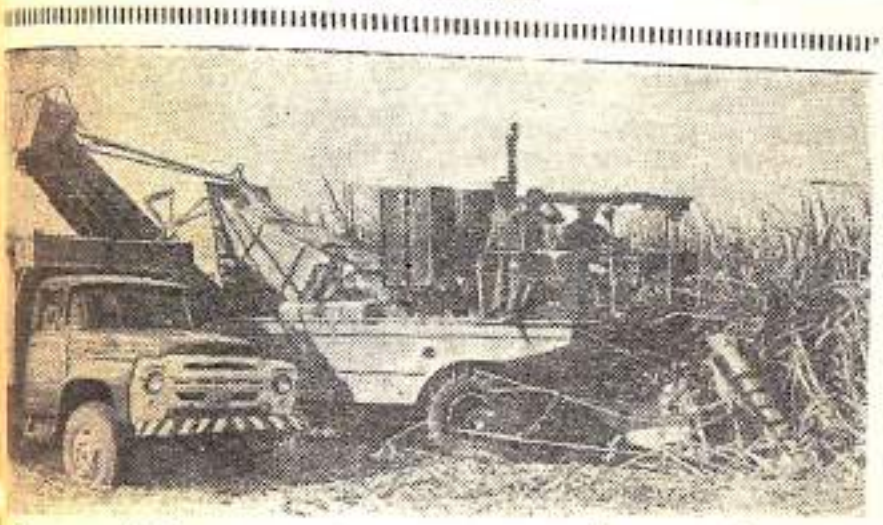

Биэнгин Кубаҕа сахарнай тростнигы хомуйуу саамай үгэннээх кэмнэрэ. Республика норуотун хаһаайыстыбатын бу саамай суолтатын салаатын үлэһиттэрэ 1977 сылга үрдүк үүнүүнү хомуйар иннигэ охсуһаллар. Тростнигы хомуйууга тыһыынчаттан тахса комбайннар, 4000 тахса погрузчиктар үлэлиилэр.

СНИМОККА: «КТП-1» моделлаах ССРС уонна Куба холбоһон оҥорбут комбайнынара уонна «ЗИЛ-130» советскай автомашина тростнигы хомуйууга.

ССТА фотохрониката.

1976 СЫЛ ЧУЛУУЛАРА

ССКП райкомун бюрота, райсовет исполкома 1976 сылга үлэ саамай үрдүк көрдөрүүлэрин ситиспит ороһуон промышленнай, сутуут-таҥар, нэһилиэнньэни хааччыйар, эргиэн тэрилтэлэрин куоталаһыыларын кыайыылаахтарыгар ороһуон бастыҥ үлэлээх тэрилтэлэрин, идэлэринэн чулуу үлэһиттэрин аатларын ааҥнаппыттар.

ОРОЙУОН БАСТЫҤ ҮЛЭЛЭЭХ ТЭРИЛТЭЛЭРЭ, БИРИГЭЭДЭЛЭРЭ

Мугудайдаабы Культура дьиэтэ (директор Г. Е. Скрябин) 113 мероприятиены, ол иҥигэр 59 тематическай бөчүөрү, диспуттары, 35 концерты, спектаклы ыытыбыт, күрүөх үлэлэрэ 11 күрүөхүөгү, 4 агитбригаданы тэрийэн үлэлэппит иннэ.

Обо ороһуоннаабы библиотеката (сабиэдиссэй Дьячковская М. Н. II) аарааччы ахсаанын 1170 киһи оннугар 1185 киһиэхэ тиэрдибитин, кинигэ эргиирин 1,6 оннугар 2,2 кинигэҕэ тиэрдибитин иннэ.

Дириҥнээҕи киноустановка (ст. киномеханик М. М. Федосеева) киносеанс ыытыытын 105, көрөччүү хабыыны 153,5, үп киирбитин 138,6 бырыһыан толорбутун иннэ.

Бахсытаабы эргиэн предприятиета (директор А. А. Петров) табаар эргиирин ыытыытын 111,1, кинигэ эргиэнин 142,3, киллэн атыылыы 104,8, кооперацияҕа ылыыны 160 бырыһыан толорон, ыытааны таһыынан 97,2 тыс. сом. эргиммитин иннэ.

Хадаардаабы арыы сыаҕа (сабиэдиссэй М. Д. Хомподоева) 440 центнер арыны оҥорор ыытааны 500 центнериэн, 980 центнер ыаммытынан үүтү астыырын 1163 центнериэн толорбутун иннэ.

Олох-дьаһах комбинатын атах таҥаһын оҥорор сыаҕа (бригадьыыр Е. П. Неговицына) 27500 сом. бородуукпутун оннугар 37000 сом. оҥорон ыытааны 134,5 бырыһыан толорбутун иннэ.

Соловьевтаабы участковай больница (кылаабынай врач Ю. В. Павлов) куойка-хүн ыытааны толоруурга, ыарыыны арыйатыыга, дьарҕа ыарыылаахтары балыыһаҕа эмтээһиҥнэ, нэһилиэнньэ ортотугар үлэҕэ үчүгэй көрдөрүүлэрин иннэ.

Чыаппаратаабы почта отделениета (сабиэдиссэй Н. И. Монастырева) государственнай ыытааны 105,6 бырыһыан толорбутун, нэһилиэк общественнай үлэтигэр активнайдык кыттыбытын иннэ.

ИДЭЛЭРИНЭН ЧУЛУУ ҮЛЭҺИТТЭР ААТТАРА ИҤЭРИЛЛЭР.

Никитина Мария Андреевнаҕа — ороһуоннаабы Культура дьиэтин директорыгар, культурнай-сырдатар үлэҕэ үрдүк ситиһиилэрин иннэ.

Алексеева Варвара Прокопьевнаҕа — ороһуоннаабы гастрономпродаһыгар, үлэҕэ үрдүк көрдөрүүтүн иннэ.

Дьячковская Марфа Николаевнаҕа — обо ороһуоннаабы библиотекатын сабиэдиссэйигэр, библиотека үлэтигэр үрдүк ситиһиилэрин иннэ.

Федосеева Мария Михайловнаҕа — Дириҥнээҕи киноустановка старшай киномеханигар, үлэтигэр үрдүк көрдөрүүлэрин иннэ.

Павлов Сергей Егоровичка — Мыҥдаабыайытаабы почтовай отделение почтальонугар, ыытааны 102,3 бырыһыан толорбутун, почтаны кэмигэр тиэрдэрин, общественнай үлэҕэ активнайдык кыттыбытын иннэ.

Дьячковская Мария Михайловнаҕа — ороһуоннаабы типография линотипистатыгар, үлэтигэр үчүгэй көрдөрүүлэрин иннэ.

Климов Петр Григорьевичка — «Сельхозтехника» холбоһуутун шоферыгар, ЗИЛ-130 автомашинаҕа 230 тыс. тонна-километр оннугар 343612 тонна-километры оҥорбутун иннэ.

Ефимов Петр Петровичка — «Сельхозтехника» холбоһуутун трактористыгар, Т—100 тракторынан 3500 условнайдаах эталоннай гектар ыытааны 4699-нан толорбутун иннэ.

Васильева Ирина Егоровнаҕа — Чурапчы 1 №-дээх обо садын питомниктэрэ, үлэтигэр үрдүк көрдөрүүлэрин иннэ.

ҮЛЭҺИТ КИҺИ БИГЭ ТЫЛА

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хайахсыттаабы отделениетын сүөһүтүн **Петр Иванович РОМАНОВ** көрөр-иҥэр 40 бороонун эчирэппэккэ туран, кыстыы мантан хаалбыт ыйдарыгар хас биирдиилэрин 70 кг төлөһүтэрэ, онон сууккатаабы эбиллиилэрин 400 граммҥа тиэрдэргэ обязательствобо ылыннар. Киин итинник таһыынан сайын 60 ыччат сүөһүнү эбии ылан көрөргө, көрүөхтээх-иҥэхтээх 100 ыччат сүөһүтүттэн 118 центнер эти оҥорон таһаарарга «Государствоҕа көрөр-иҥэр сүөһүн 90 бырыһыана үрдүк уойуулаабынан, 50 бырыһыана надбавкаҕа туттарыллаарын ситиһиэхпит», — диэн чулуу сүөһүт.

Итэ баҕалаах үрдүк кирбиилэри ылар туһугар Петр Иванович үөрэнэ сылдьыбыт дьуккүөрдээхтик үлэлиигэ суоттанар. Ол курдук, хаһыык да эбии үлэһиэ суох КВ оҥоһуу бөйөтө үлэлэтиэҕэ уонна хас биирдии бороонуо биирдии кг комбикормунан бастыҥ хаачыстыбалаах коонньорбоҥу оҥоруоҕа.

К. АРЖАКОВ.

Механизатордар абыраатылар

Сүөһүнү уулаталарга, эбии аһылыгы бэлэмнииргэ фермалары уунан далаҕтан хааччыйыы сүөһүттэн аһы-уолу ылыыны үрдэтиигэ улахан суолталаах. Субуруускай аатынан совхоз Сылаанаабы отделениетыгар бу боппуруос ситэ-хото быһаарылла илиҥэ.

Ааспыт сайын «Сельхозтехника» холбоһуутун үлэһиттэрэ Уһун Күөл фермаҕа үс хотонтан сүөһүнү уулатар системаны таҥнытыа эстэтим. Бэйэм ныахтарбын аҕыннан көрөн баран, хас биирдии ынахпыттан Октябрь 60 сылын көрсө 1840 кг үүтү ыырга сорун туруорунабын, таб. Саввин В. М. ыҥырыытын ылынабын уонна сирэй куоталаһыыга киирсэн үлэлиргэ сөбүлэнэбин.

М. ИВАНОВ.

Туйах хатараччы

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырдаабы отделениетыгар Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриилэр уонна колхоһунай тутуу ветерана, ытыктабыллаах кырдьаҕас Адамов Гаврил Николаевич олорор. Киин саһыынан пенсиэҕэ тахсыбыта да, үйэтин тухары үлэлии үөрэммит буолан, быар куустан олорбот. Киин сыл аайы бултуур. Онус пятилетка бастаҕы сылыгар 700 сом. оннугар 1351 сом. бултаан, ыытааны 193 бырыһыан толорбута.

Хаһыык да төрөппүт бэйэтэ туйах хатараччылаах буолуон баҕарар. Гаврил Николаевич уолун Алешаны бултуут идэтигэр үөйүр. Алеша сонордьут суолугар соргулаахтык турда.

В. ТИТОВ.

КЫРДЬАҔАСТААХ ЭДЭР БАЧЫЫМНАРА

Улуу Октябрь 60 сылын көрсө

Василий Моисеевич Саввин, үлэ ветерана, пенсионер, Субуруускай аатынан совхоз Соловьевтаабы отделениетын ыанныксыта, сүөһү иитиитигэр үлэһит илии тиийбэтин сыанаастаан, партия уонна правительство тыа хаһаайыстыбатын кэлэҥ ороҕ кэтэрдэргэ туһаайыллыбыт сүрүннүүр ууруоахтарын ... сүрэҕиттэн биһирээн, ол ууруоахтары олохтоох киллэриигэ күүһү кыайарынан кыттыыны ылларга гаҥаран, баҕа эттүнэн ыанныксытынан үлэлээн эрэр уонна үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэр иннэ сирэй куоталаһыыга Михаил Иннокентьевич Иванову ыҥырбыта. (В. М. Саввин суруга биһиги хаһыатыгыт тохсунньу 22 күнүнээҕи нүөмэригэр бачааттаммитэ).

М. И. Иванов Кытаанах нэһилиэгэр Арыылаахха кулуун сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ. Киин эмиэ итэ идэтийбит үлэһит, тиэтэн бэйэтин баҕатынан көҕөн, билигин ыанныксытынан үлэлии сылдьар. Михаил Иннокентьевич В. М. Саввин суруйуу кытта билсиһэн баран, маннык эпиэтэллэрэ:

Мин, Субуруускай аатынан совхоз Арыылаахтаабы бригадаатын ыанныксыта, Иванов Михаил Иннокентьевич, бэйэм ... идэлээбим. Соловьев отделениетын кырдьаҕас ыанныксыта, Саввин Василий Моисеевич Улуу Октябрь 60 сылын көрсө, 1977 сыл ... ахары толоруурга биирдии фуражнай ынаҕыттан 1700 кг үүтү ыырга эбэһээтэлистибэ ылынан, миигин сирэй куоталаһыыга ыҥыран суруйбут суругун астынан туран аахтым.

Партия КК Советскай Союз бары үлэһиттэригэр Суругун уонна социалистическай куоталаһыы туһунан ууруоҕа аахтым уонна дьиҥнээхтик биһиэхэтим. Бэйэм ныахтарбын аҕыннан көрөн баран, хас биирдии ынахпыттан Октябрь 60 сылын көрсө 1840 кг үүтү ыырга сорун туруорунабын, таб. Саввин В. М. ыҥырыытын ылынабын уонна сирэй куоталаһыыга киирсэн үлэлиргэ сөбүлэнэбин.

М. ИВАНОВ.

Ученайдар—тыа хаһаайыстыбатыгар

ЗАПОРОЖСКАЙ УОБАЛАС. СССР Сүүрүү ленинскай сүүһү ыытыгар механизациялаах уонна электрификациялаах Киин научнай-чинчийэр бырайыактыыр-технологическай институтун специалистэра промышленнай типтэх үүт комплекстарыгар ыныах көрүүгэ-истиигэ сменнэй-поточнай системаны оногордулар.

Ити система «Рассвет» диэн экспериментальнай хаһаайыстыба фермаларыгар туттуллар. 1200 ыынах аналлаах хотоноор, ыныах ыыр саалы уонна стационарнай тарҕатаччылардаах «остолбоуой» тутулуннулар. Сүүһүнү көрүү-истиҥ, аһатыы барыы процесстара толору автоматизацияланнылар уонна механизацияланнылар.

Ученайдар этиилэриттэн, ыныах режимиэн аһатыы киин үүтү биэрэр дьоҕуруун үрдэтэр. Ыныах ыыр саалаҕа 100 ыныах биир оператор хааччыйар. Сүүһү үлэһиттэрэ икки сменаҕа ааҕыстыы чаас үлэлиилэр. Биир центнер үүтү оногор таһаарыыта 1,5 часкаһаҥ үлэтэ ороскуоттанар.

СНИМОКТАРГА: үүт фермаларын кэлимэ электромеханизациялаах лабораториятын салайаччыта, технический наука кандидата И. Д. Богдан (уҥа) уонна лаборатория старшай сотрудника А. А. Ренсович үүт саҥа ферматын макетын таһыгар; ферма не көстүүтэ.

А. КРАСОВСКАЙ фотота. ССТА фотохрониката.

Партийнай олох

Эрэннэрии дьыалаҕа көстүөхтээх

Сүбөруускай аатынан совхоз Хатылыытаҕы отделениетын партийнай тэриллэтин аһаҕас мунньаҕар ССКП КК Сүрүгүн уонна Бүтүн Союзтаабы социалистическай куоталаһыы түһүнэн бөҕүрүөһү дьүүллэстэ. Дакылааты партбюро секретара И. И. Харлахмьев оногоста. Итинник сиргэ отделение социалистическай өбөҥөталыстыбатын толоруу туругун түһүнэн управляющай П. И. Чичигиноров хас дакылаата истиллибэт.

Ааспыт сылга оройуонтан сүүһү копньуэн алуутун 16 бырыһыанын бу отделение таһаарбыта. Оттон быйылгы кыстыкка ити 17,9 бырыһыанҥа тэҥнэтэ. Маны көппөрөр түһүнэн хас да уураахтар тахсыбыттара, отделение салайаччылара үлэни туһсаҕарта эрэннэрбиттэрэ. Ол гынан баран, хас дакылааттан ыйыттахха, билигин даҕаны өччө-бааччы хамсаабын тахса илик.

Сороҕор биирдии-иккилии күн ол тиэллиэҥэ аһаабакка, өбэтэр үү суох буолан эбии аһылыгы сиэбэккэ, уулаабакка турар сүүһүлэртэн туох аһы-уолу күүтүөхүнүй? Онтук харгыстар да тахсыталыыллар. Техника алдьанар-кэһэнэр түбэлтэтигэр туох да сэпааһа суох, отделение фермаларыгар үһүөннэригэр сыарҕа үрдүттэн оттоҥон олороллор. Рабочай Н. Л. Говоров уунуу хачайдаппатаҕыттан тохсунньу 19 күнүгэр 406 сүүһү эбии аһылыга суох хаалла. Ноһуөм таһаараччы М. Д. Павлов итириктэн 3—4 күн хотон иһиттэн 249 сүүһү ноһуома тахсыбакка долбоҥнуктан ыксатыгар чомохтоммута.

Саҥа төрүөх ханна туруохтааҕа хим көрүөхтэҕэ чөлкайдана илик, ньирейдэр онно-манна кыыллан туралар. Оттон төрүүр ынахтар үлэһит илии тиийбэт аттыран субан сүүһү курдук тутуллаллар. Бу бөҕүрүөстэр утаатыыллыбакка быһаарыллыах тустаахтар.

Отделение ыарахан балаһыанньаламмыта техника молтохтуу үлэлиириттэн тахсыбыт. Ол курдук, 20 трактор баара-суоҕа 16505 условнай эталоннай гектарынан намчаабыт. ССКП чилиэнэ В. К. Дорогунова: «Техника хайдах биһиэхэ эрэ молтохтук үлэлиирий? Бу үлэһиттэргэ күннэтэ хонтуруол тоҕо суоҕуй?»—диэн бэйэтин санаатын сөпкө этэр. Механизаторлар 1976 сылга ылыммыт эбэһээталыстибэлэрин туолуутун саҥа истэн сөҕүйэллар. Ааспыт оттугэр көрдөрүүнү ый ахсын оногоробго диэн кэнсэтин эрэннэриннэн хаалбыта партийнай мунньахха критикаҕа тардыллыбын тардылынна.

Эбэһээталыстибэни ылыннаран, үчүгэй бачыымы көтөхтөрөн баран ол туолуутун ирдэбэт буоллахха үлэ молтүүрүн коммунистар Ф. Ф. Батарин, В. К. Дорогунова, үлэ дьиссиплиинэтин кытаанахтык тутуһар наадатын Ленин орденын кавалера С. Г. Кривошапкин, отделение механига К. В. Чичигиноров саамай сөпкө бэлиэтээтилэр.

Партийнай мунньах отделение ылыммыт эбэһээталыстибэтин толороргo чөпчү соруктары туруоран уураах ылынна.

Н. ЭВЕРСТОВ.

Бүтүн Союзтаабы социалистическай куоталаһыыга Эрилик Эристиин аатынан совхоз рабочайдара көхтөөхтүк кыттан сотуне, ахсыы, төхсүү пятилеткаларга саҥаттан-саҥа кирбиилэрэ ылан үүтү, эти оногоруулуу уонна үлэ өгөрүмтүөтүн сылын аайы ааҥнаан үрдэтэн иһэллэр. Былан көрүөҕүн, кэлин уон сылга эт оногоһуута 5913 тоннаҕа тиэрдилэн, государствоҕа атыылаһыы 70,4 бырыыһан үүнүө. Үүтү ыаһыы уонна государствоҕа атыылаһыы хаҥыйа эмиэ улаатта. Онон совхоз республикаҕа биир барыстаатык, үчүгэйдик үлэлиир хаһаайыстыбалар кыһыстарыгар киирэр ыыр. Оччу көрөҕүлэн аттаҕа тиийэр. Былыр эпэмилэр кунаалаах үрдүктэн үрдүк ситиһиилэргэ совхоз рабочайдарын ыытара, көҕүлүү туралар.

Соторутааҕыта бу совхозка коммунистическай үлэ ударниктарын уонна производство бастыҥнарын слета тэрээһиннээхтик ыытылынна. Онно онус пятилетка бастакы сылын түмүктэрэ оногоһуллуннулар уонна рабочайдар жобилейдаах 1977 сылга саҥа үрдүк кирбиилэри ылыы ньэччэ соруктарын туруоруннан, социалистическай куоталаһыыны өссө кэҥэтэн, күүһүрдэн биэрдилэр.

Производство бастыҥнарын мунньаҕар совхоз директора С. И. Сергеев ноччу экономическай аҕыылардаах дакылааты оногоон бастыҥ коллективтар, фермалар, отделениелар уонна биирдиилээн үлэһиттэр социалистическай куоталаһыыны киэҥник көҕүлээн, саҥа үрдүк кирбиилэри ылбыттарын ыйда. Онон көдьүүс уонна хаачыстыба пятилеткатын бастакы сылыгар совхозка урут хаһан да оногоһуллубатах эбэх бородууксуйаны оногордубут диэтэ. Ааспыт сылга үрүт илгэни үөскэтэччилэр 1975 сылааҕар 289 тоннаан эбэх валовой үүтү ыаннар отут тыһыынча килограмм үүтү ылар кирбиини ситистилэр. Оттон эти оногоччулар аан маҥнай государствоҕа бир сылга 700-тэн тахса тонна эти атыылаатылар. Онон ааспыт пятилетка ортоку көрдөрүүтүн үүтү ыаһыыга 16 эти оногоруга 19, түүлэҕи буу таһыыга 23 бырыыһан үрдэтилэр.

Совхоз 1976 сылга 2280 тыһыынча солкуобайдаах валовой бородууксуйаны оногон хаһыан дохуоту 248 тыһыынчаан үрдэтэ. Ол түмүгэр 318 тыһыынча солкуобайдаах ыраас барыһы киллэрэн көдьүүс уонна хаачыстыба пятилеткатын бастакы сылын үрдүк көрдөрүүлээхтик түмүктээтилэр. Үлэ оногон таһаарыыта сылын аайы үрдүөн иһэр. Ол курдук бир рабочай 1975 сылга 3440 солкуобайдаах валовой бородууксуйаны оногон—ааспыт сылларааҕар бэйэтин үлэтин 9,1 бырыыһан үрдэтэ. Эбэтэр совхоз рабочайын орто хамсаһа 1976 сылга 2515 солкуобайга тиийда. Онон оногоһуллар бородууксуйа хаачыстыбатынан хамнас быйыл уон бырыыһаныыан улаатта.

Совхозка социалистическайдыы куоталаһыы көдьүүстээхтик тэриллиитэ саҥаны, бастыҥы кэҥиник олохтуурга үтүөкэн төһүүнэн буолла. Чуолаан, эти, үүтү эбэтинга, иҥэ суоһуттан эбэх төрүөҕү ылыы төрүт бөҕүрүөһэ утумнаахтык быһаарыллар. Ол түмүгэр ыныах сүүһү ситиититтэн 321 тыһыынча, оттон сыыстыттан 131 тыһыынча солкуобайдаах ыраас барыс киллэриллибит. Ити көрдөрүүнү ньирэй деловой тахсыытын 79 бырыыһыанҥа тиэрдэн, ону тэҥэ былырыыҥыттааҕар 241 кулуну эбии ситэн, бородууксуйаны ылыы кэмэйин ааҥна үрдэппиттэр.

Наукаҕа уонна бастыҥ опытка олоҕуран ыныаҕы искусственнай сиэмэлээһин үчүгэйдик тэриллэр. Оройуон чемпион-осеменатора П. И. Титов уонна бастыҥ осеменатордар Е. Н. Ксенофонтова, К. А. Григорьев ньиэ сүүһүлэр 99—91 бырыыһыаннара уулаталарыа ситиһэн үүт-ас, эт арыыларын эбиирэтэр биэ акылааты уурсаллар. Онон совхоз сыл маҥнай гы кварталын ыйынан ыныахтар 57 бырыыһаннаах эрдэ төрүүлэрин ситиһэр.

Быйыл совхоз 23 маннык ыныах тыһыынчалаах кирбиини куоһара үлэлээтилэр. Алта чуулуу сытыһыт кулун деловой тахсыытын 85 бырыыһаҥа тиэрэтилэр.

Социалистическай куоталаһыыны көдьүүстээхтик тэрийии бир үтүө түмүгүнэн бастыҥ үлэһиттэргэ моральнай уонна экономическай көҕүлээһини олус көрэхсэбиллээхтик тэриллиитэ буолар. Холобур, фермаҕа үрдүк үүт ньиэ күрэхтэһии күүн аайы оногоһуллар, экраҥҥа кыһыл флажокторынан бэлиэтэнэн иһэр. Оттон фермалар, отделениелар куоталаһыылара ый аайы оногоһуллан моральнай-материальнай көҕүлэһиҥ элбэх үлэһиттэр ылаллар. Онон хаалан иһэччилэр суох буолуулларыгар бастыҥнар тута күүскэмсэ буолаллар.

Социалистическай куоталаһыы экономическай төрүккэ олоҕуран хаһаайыстыбаннай ахсаан систематынан тэриллэр буолуута үлэ көдьүүһүн уонна хаачыстыбатын биллэрдик туһсарда. Ол курдук аҕыйах ороскуотунан эбэх бородууксуйаны оногоруу куоталаһыы сүрүн девиһэ буолар. Совхоз сүрүн экономическай көрдөрүүлэрэ ырытыллан, себестоимость таһаарыллан, хайа отделение производственнай сорудаҕы хайдах толорбутугар сыана бэриллиэҥ. Онон бородууксуйаны оногоруурга, тиэрдиллибит былааны толоруурга үбү, матырыйаалы кэмчилээн туһаммыт Чакыр отделениетын рабочайдара сыллааҕы хамнастарыгар эбии 4 бырыыһаны аахтаран уон үһүс хамнаһы түүннэттэр кыахтаннылар. СССР Верховнай Советын Президиумун 1977 сыл тохсунньу 23 күнүнээҕи Ыйааҕынан Бүтүн Союзтаабы социалистическай куоталаһыыга 1976 сылга көрдөрбүт килбиэннээх үлэлэрин иһин Эрилик Эристиин аатынан совхозтан үрдүк правительственнай наҕараадалары ылылар: Кузьмина Агафья Тарасовна — Октябрьскай Революция орденын, Толстоухов Василий Романович—«Үлэ албан аатын» III степеннээх орденын уонна Родионов Егор Григорьевич—«Үлэҕэ туйгунун иһин» медаля.

Эрилик Эристиин аатынан совхозка чулуу, бастыҥ үлэһиттэр ахсааннара элбиир. Ол биир чаҕылхай туоһутуттан 203 бастыҥ үлэһит социалистическай куоталаһыы кыайыылаахтарынан аҕыллан моральнай уонна материальнай көҕүлэһиҥнэн ылар кыахтаннылар. Бу сүгүн көҕүлүүр күүһүнэн буолла.

Ылан көрүөҕүн оройуон совхозтарын куоталаһыыларыгар бастакы, отделениелар 1976 сыллааҕы күрэхтэһиилэригэр бастакы, иккис, үһүс миэстэлэри эмиэ эриликтэр ылылар. Оттон иэнилиэктэрдээҕи советтар куоталаһыыларыгар совхоз үс иэнилиэгин Советтара кыайыылаах-ааҕынан таҕыстылар. Оскуолалар, эмиэ уонна киниэ үлэһиттэрин оройуоннаах күрэхтэһиилэригэр Хадаар оскуолата, Дирин бальыыта, киноустановкатын үлэһиттэрэ бастаан иһэллэр.

Онон үлэни-хамнаһы өрө күүрдэн ыытарга үтүөкэн тирэхтэр баар буоллулар. Совхоз бастыҥ үлэһиттэрин слетугар РСФСР Тыа хаһаайыстыбатын министрин анал бириэмийэтэ 40 чулуу үлэһиттэргэ туттарылынна. Ону тэҥэ совхоз иһиэн тэриллибит социалистическай куоталаһыыга 1976 сылга үһулуччу үрдүк көрдөрүүлэри ситиспиттэргэ Эрилик Эристиин аатынан бириэмийэ лауреатын—совхоз чемпион үлэһитин аатын лиэнтэтин уонна жетонун 17 бастыҥтан бастыҥ үлэһиттэр ылаллар этэннилэр. Кинилэр ортолоругар үөрэх туйгуннара Людмила Кожевникова, Рита Степанова, Анна Титова, Наталья Старостина от үлэтигэр, үүтү ыаһыыга, саҥа оскуола тутуутугар ситиһиилээхтин үлэлээннэр совхоз чемпионнарыа иннинэ кэккэтигэр турулаар.

Совхозка социалистическайдыы куоталаһыы далааһына уонна кэдьүүһэ күүһүрэн иһиитин бир костүүтүнэн ыаллыы Аҥма оройуонун Строд аатынан уонна Алексеевскай оройуон «Таатта» совхозтар рабочайдара Эрилик Эристиин аатынан совхозу кытта сирэй куоталаһыыга киирсэн, хас биирдии производство салаатын өрө көтөҕүүгэ, бастыҥ опытка кэҥиник атастаһаллар уонна хардарыта көмөлөсүүлэллэр. Онон 1976 сыллааҕы үлэ түмүктэрин таһааран ордук үгүс бурдуку үүнэрбит Строд аатынан совхоз рабочайдара кыайыылаах-ааҕынан тахсан көһөрүллэ сылдьар Кыһыл знамяны көрүүлэхтик туттулар.

Совхоз парткома, дирекцията уонна рабочкома социалистическайдыы куоталаһыыны үлэ бары салаалларыгар пиэн-тоҥон тэрийэр. Онон ыанньыксыт, сылгыыт, тракторист, шофер, тутуу үлэһиттэрэ эрэ куоталаһар буолбатахтар, манна производствоны тэрийэр специалистар, үбү-аһы кэмчилиир үлэ түмүгүн таһаарааччылар бухгалтердар бары куоталаһаллар.

Сленка дакылааты оногобут совхоз директора С. И. Сергеев уонна бастыҥнар мунньахтарыгар тыл эппит коммунистическай үлэ ударниктара сэмэй ситиһиилэрбитин өссө чиҥэтиэҕиҥ диэн туран, үлэҕэ баар итэҕэстэри киэҥник арыйдылар. Чуолаан, сиртэн үүнүүнү ылыы намыһах. Техниканы туһанны мелтех. Сорох үлэ салаатыгар ночоотоохтук үлэлиибит, ардыгар үлэ дьиссиплиинэтин кэһэр, арыгылыыр рабочайдар эмиэ бааллар. Онон производство көдьүүһүн уонна үлэ хаачыстыбатын туһсарыыга баар итэҕэстэри суһаллык туоратыыга республика үлэһиттэрин киэҥ сэҥээрилиэн ылбыт В. Колпашникова суругун салгыы дьүүлэһэр итэҕэстэри туоратыыга сыыны принципиальнай критиканы эрдэтиэҕиҥ диэтилэр.

Эрилик Эристиин аатынан совхоз рабочайдара, инженерно-техническай үлэһиттэрэ, специалистара ситиһиллибитинэн уос-куйбакка 1977 юбилейдаах сылга бэйэлэриттэн саҥа үрдүк эбэһээталыстибэ ылыныылар. Онон сүүһү иннититтэн, хонуу үлэтиттэн, техниканы туһанымыга уонна экономическай үлэҕэ ноччу соруктары туруоруннан сыл бастакы ыйыттан күүрэннэрэ үлэҕэ турунуулар. Онус—көдьүүс уонна хаачыстыба пятилеткатын иккис сылыгар 250 тыһыынча солкуобайдаах ыраас барыһы ыларгa үлэ оногорумтуотун 3 бырыыһан үрдэтэргэ, рабочайдар 70 бырыыһаннан итэҕэһэ суохтарын экономическай үөрэҕиннэн хабарга, туһата суох ороскуоттары 10 бырыыһаныыан сарбыйарга соруктуруоруннулар.

ССКП Киин Комитетын аатынытаабы (1976 с.) уураабар олоҕуран, Эрилик Эристиин аатынан совхоз рабочайдара хас биирдии бит экономист буолан туран хаһаайыстыбаҕа тахсар ночоотун ачатыахпыт, онон онус пятилеткаҕа көдьүүстээхтик уонна хаачыстыбалаахтык үлэлиахпыт диэн бигэ быһаарыныны ылынан социалистическайдыы куоталаһыыны өссө кэҥэтиэхпиит.

Н. БАРАШКОВ,
хаһыат аналл. корр.

Көдьүүс уонна үлэ хаачыстыбата үрдүүр

Эрилик Эристиин аатынан совхоз бастыҥнарын слетуттан

ИРКУТСКАЙ УОБАЛАС. Магистральнай бөһүөлэк өссө харталарга киллэрилэ илик. Баара-суоба икки сыллаабыта Киренга өрүс биэрэгэр БАМ тутаччыларын комсомольскай этэрээтэ майна улаан сараланыбыта. Бүгүн Магистральнайга 5 тыһыынчаттан тахса киһи олорор.

Бөһүөлэк түргэнник тутуллар. Балаккалар өнүларыгар сылаас уулаах, оттуктаах, электроплиткалардаах, телефоннардаах саҥа олорор дьиэлэр үлэҕэ киллэриллэлэр. Маннык Москваттан уонна Иркутскайтан телевизионнай биэриини көрүллөр.

Комсомолецтар бэрт иллээхтик олороллор. Ордук 1 №-дээх уопсай дьиэҕэ олорор комсомолка кыргыттар ыксаа доҕордостулар.

Хайаан снимокка: Магистральнай бөһүөлэк бүгүҥҥү кэстүүтэ; Уҥа снимокка: биир хоско олорор дьүөгэлэри кыргыттар Татьяна Бескакова, Татьяна Рыкова уонна Валентина Мирошниченко иллэҥ камнэриҥэр.

З. БРЮХАНЕНКО фотота.
ССТА фотохрониката.

КЫЛААБЫНАЙА—ИНИЦИАТИВА, ДЬИССИПИЛИИНЭ

Культура уонна киинэ үлэһиттэрин оройуоннааҕы мунньаҕыттан

Онуос пятилетка түбэһиэхчэ кодьүүс уонна хаачыстыба пятилеткатынан биллэриллибэтэҕэ. Ол курдук дохсуннук сайдар билиҥҥи кэм үрдүк көрдөбүлүгэр оготыбыллар бородууксуйалар хаачыстыбалара, дьону ситин үлэлэрэ толору эпитиэтээбэттэр. Онон бу кэтилеткэҕэ хас биирдии коллектив, хас биирдии үлэһит оҥорон таһаарар бородууксуйата үрдүк кодьүүстээх уонна хаачыстыбалаах буоларын иһин охсуһар.

Культурнай-сырдатар тэриллэлэр уонна киинэ үлэһиттэрэ аралас салааларга үлэлиир үлэһиттэри ситиҥэ быһаарар суоллаары ылаллар. Киинилэр иэнэнэ-мониьэни коммунистическай ойго-санааҕа, сиэр-майгы уонна норуоттар доҕордоһууларын тыыныгар ситэр үрдүк эбэһинэстээхтэр. Итиннэ ситиһиилээхтик толороргo, бастатан туран, хас биирдии үлэһит туһаанныах үлэтин бары оттунан биллэрэ, бэйэтэ үрдүк идейнэй-политическай таһымнаах, туруоруллубут үлэтигэр инициативалаах уонна дьиссипилиналаах буолара наада.

Ол да иһин буолан аҕыс культура тэриллэлэрин уонна киинэ үлэһиттэрин оройуоннааҕы сүбэ мунньаҕар сүрүн болҕомтотун итти боппуруостарга туһаабыллыбыта.

Бастатан туран, үлэһиттэри инициативалаах буолуу эрэйиллэр. Оттон итти суох буоллаҕына киин тоһо да дьоҕурдаах, билиилээх буолтун иһин, онтуката туһата суох хаалыан сөп. Дьоҕуру, билиини таба, киэҥник туһанар иннитэн үлэһит бэйэтиэн сүүрэн-көтөрө, тэрийэрэ, тэрийсэрэ дьону онно үөрэтэрэ улахан суолталаах.

Оройуон библиотекалара аҕыс сылларга кинигэни уларсыы, кинигэ эргиирин уонна аҕааччыны хабыы былааннарын ыраатыннан толорбот этилэр. Итти үлэ оройуонга библиотекалары киниэ-эһиҥнэ киириттэн ыла биллэ тубуста. Ол курдук оройуоннааҕы киин библиотека 1976 сылга былаан бары көрүҥнэрин толордо. Оҥо оройуоннааҕы библиотекаҕа (сэбиэдиссэй М. И. Дьячковская) аҕыс сылга кинигэ эргиирин 2,2 тириэрдэ, хас биирдии аҕааччы 21 кинигэни уларсан аҕарын ситиста. I—VIII кылаастарга үөрэнэр оҕолор 93 бырыһыаннара библиотекаҕа сылдьан кинигэни аҕаллара ситиһиллибэт. Быйыл аҕааччы ахсаанын 1225 киһиэхэ тиэрдэргэ, биирдии аҕааччыга 22 кинигэни уларсарга, кинигэ эргиирин 2,3 тиэрдэргэ уонна I—VIII кылаастар үөрэнээччиларын библиотекаҕа 100 бырыһыан хаварга сорудаҥнылар.

Үлэ үчүгэй, кодьүүстээх уонна хаачыстыбалаах буолуутун туллар туталарынан үлэ чаһын эҥкилэ суох тутуһуу буолар. Итти туһунан Мугудайдааҕы Культура дьиэтин директора Г. Е. Скрябин өрүс сөптөөх саҥаны этэ. Мугудайдар үлэ чаһын эҥкилэ суох тутуһан туран, күнүгэ сэттэ чаас устата үлэлиллэр. Г. Е. Скрябин этэр: «сэттэ чаас устата үлэлиибит да, үлэбит бүппэт. Чаһымны тутуспуу буоллахха үчүгэй, кодьүүстээх үлэни ситиһэр кыаллыбат. Онон хас биирдии культура үлэһитэ үлэ чаһын толору тутуһан үлэлиирин ситистиххэ кодьүүстээҕи үүнүү оҥоруохха сөп». Итиннэ албаҕа эбэн этэ, быһаара барыллыбат...

Итти сөптөөх саҥаны ойоон Кытаанах нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ М. С. Леонтьева, Үлэ Кыһыл Знамята орденнаах киномеханик А. Д. Константинова, Сылаг нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ Н. С. Софронов, Чуранчытааҕы народнай театр режиссера Н. М. Заболоцкая, оройуоннааҕы киносеть директора И. Д. Егоров, Культура оройуоннааҕы дьиэтин методиста Е. Е. Дьячковская киэҥ кэпсэтиҥнэ ыыттылар.

Онуос пятилетка иккис сылыгар ордук улахан болҕомтону тыатаабыт кулууптар үлэлэриэ тосту туппарыыга туһаайар наада. Хас биирдии ыытыллар үлэ, көрдөрүллэр киинэ бастыҥ хаачыстыбалаах буоларын ситиһиллиэхтээх.

Буолан аҕыс муниьахха 1976 сыл түмүктэрин туһунан дакылааты партия райкомун иккис секретаря таҕ. М. Е. Нерпяков оҥордо. Киин культура уонна киинэ үлэһиттэрин аҕыс сылларыгар ситиһиллибит ырыта, итэҕэстэри арыйда уонна 1977 сыллааҕы соруктарыгар киэҥник тохтоото. Кэпсэтиҥҥэ ыыттыбыт 16 киһи ситиһиллибити чиҥэтэргэ, итэҕэстэри туоратарга, кылаабынайа үлэ кодьүүстээх уонна хаачыстыбалаах буолуутун ситиһэргэ үгүс үтүө саҥаалары этиллэр.

Муниьах ыытыллаахтара 1977 сылга социалистическай эбэһээтэлистибэлэри ылыныллар. 1976 сыл кыайыылаахтарыгар наараадалар туттарылыннылар.

Е. ГУЛЯЕВ.

ЫЛЛААБЫНЫ—ЮБИЛЕЙЫ КӨРСӨ

АТЫЛЫ КИНОУСТАНОВКАТЫН КОЛЛЕКТИВЫН ЫҢЫРЫЫТА

...ата. Хатылы киноустановка үлэһиттэрэ, СССР ...ин чиэһигэр тэнийбит социалистическай ...ыта киирсэн, онуос ...ата бастакы сылын былаан нэһилиэнньэни киинэ...ыгыта 102,2, үбү хому...а 113,7 бырыһыан толорбуттар.

...ыйдаах сылга маннык ...аталлыбыт социалистическай көҥүлэлистибэни ылыы...

...Нэйлиэннэлэн киинэни ...ны салгыы туспаран ...ата 36500 көрөөччүнү ...ара, 5500 солкуобай үбү ...ара, онон былааны ах...ы 1 күүгэр толорорго; ...ыыр Өктябрь 60 сылын туо...ыйыгар онуос пятилеттаан сылааах былаанын ...ин тиһиэхэтит:

- Кодьүүс уонна хаачыстыба ...ыгар киинэни көрө...у хаачыстыбатын, көрөөчүлэр хаачыйыны культураа...ы үрдэтиэхтит. Онуу ситиһиилэ...ратуралары мэлдьи ...ыт, үрдүк техническэй ...ыга тутуохтут.

- Бишиҥэ дьону эйэхтик ...ыр наассабай, пропаганда...ай, тэрийэр үлэни киэҥ...и ыытыахтыт. Норуоттар ...ноһуулаҕыгар анаммыт ...ь-бичэрдэри, тематичес...ы көрдөрүүлэри, фестиваллары тиһигин быспакка ыы...ыт. Научнай-популяр...ы, хроникальнай фильмэри ...ы үлэни лаппа туспа...ыт. Ол иннитэн ый ...ы 5—6 төгүл уһатыллыбыт ...ыгы оҥоруохтут.

- Сөлөрө киинэни хаач...ыыга болҕомтобутун уу...ыт. Пионерскай кино...ы былаанныахтык үлэлии...а уонна икки оҕо демон...ыр праватын ыларын си...ыт;

- Бастыҥ советскай кино...ыны киэҥник пропаган...ыахтыт. Рекламалааһыны ...ырмахтыт, киинэ биллэ...ы дуоскалары 3 сиргэ саҥа ...уохтут.

- Улахан дьонго 1 кино...ыйы, оҕолорго 1 киинэ...ыбы үлэлэтиэхтит. Нэһи...ыт общественнай олоҕор ...ыйдык кыттыахтыт.

- Киинэ алдьаныытын, бо...ыбу таһаарыахтыт суоҕа.

...ыйду табаарыстар! Маннык ...ыллыбыт эбэһээтэлистибэ...ыан турраммыт, оройуон ...ификаторлара, биһиги ко...ыммитин ойоон, социа...ическай куоталаһыыта ...ирсэн, онуос пятилетка ик...и сылын былаанныах сору...ыларын болҕоҕун иннин...ыгыгар охсуһуохтара диэн ...ыбыт.

А. ПАВЛУЦКАЯ,
старшай киномеханик.
А. КРИВОШАПКИНА,
киномеханик.

Бастыҥ опыт

ҮЛЭ СЫАНАТА—КӨДЬҮҮҺҮГЭР

(П. И. Яковлев ор сыллаах үлэтин үтүө түмүктэрэ)

Ыаллыы Амма оройуонун «Амма» совхоһуҥ чулуу маннааксыта, Социалистическай Үлэ Геройа Петр Ионович Яковлев үлэтин опыта биһиги хаһыанныт б. дь. тохсунньу 18 күнүнээҕи нүөмэрэ «УЙГУ-БЫЙАН ТӨРҮТЭ ТУОХХАНЫЙ?» диэн төбөлөөх аналлаах балаһаҕа сырдатыллыбыта.

Бүгүн биһиги Герой-ыаннааксыт айымньылаах үлэтин үрдүк кодьүүһүн аҕаан көрүү түмүктэрин кытта билиһиннэрэбит.

x x x

П. И. Яковлев үлэтин биир кэрэхсэбиллээх оттунан ыанхтан үүтү ылыыны сылтан сылга түргэн тэтимнээхтик эбэн иһиэ буолар. Оҥу-кини кэлин уон сыл устата биирдии ыанхтан тоһо үүтү ыабыта көрдөрөр (бастакы колонкаҕа—сыла, иккискэ—биир фуражнай ыанхтан ыабыт үүтэ, кг).

1966—3162
1967—2932
1968—3444
1969—3580
1970—3807
1971—4026
1972—4496
1973—5200
1974—5428
1975—5432
1976—5088

Таблицаттан көстөрүнэн, Петр Ионович ахсыс пятилетканы ыанхтан 3-түү тонна үүтү ыан саҕалаабыт, онтон тохсуһу 4-түү тоннанан саҕалаан баран 5-тин тоннаттан ордуҥунан түмүктээбит. Маннык тэтим чугас эргин ханна да суох.

Көрдөрүүтэ үһүлүччүтүн өссө кини тоһо үүтү ыабытын «Амма» совхоз уонна «Юбилейнай» ферма сылларынан көрдөрүүлэригэр тэҥнэтэн итэҕэйиэххэ сөп (бастакы колонкаҕа—сыла, иккискэ—совхоз көрдөрүүтэ, үһүскэ—«Юбилейнай» ферма, төрдүскэ—П. И. Яковлев биирдии ыанаҕыттан хас ыыры килограмм үүтү ыабыта):

1971	1572	1791	4026
1972	1547	2177	4496
1973	1621	1747	5200
1974	1435	2262	5428
1975	1529	2284	5432
1976	1593	2488	5088

Бастыҥ үлэһит ыыр үүтүн валовойа сылтан сылга эбилээн испит. Кини тохсус пятилетканы 56,4 тонна валовой үүтүнэн саҕалаан баран 97,8 тоннанан түмүктээбит. Ахсыс пятилетка биир сылыгар ортотунан 50,1 тонна үүтү ыабыт буоллаҕына, тохсус пятилеткаҕа 78,7 тоннаны ыабыт. Ол эбэтэр кини үлэтин сыллааҕы орто оҥорумтуота тохсус пятилеткаҕа ахсыстаҕар 57,1 бырыһыан үрдээбит.

Герой-ыаннааксыт ыыр үүтэ совхоз үрдүнэн да, ферма үрдүнэн да тэҥнэтэххэ, саамай чэпчэки себестоимостаах. Оҥу эмиэ таблица көрдөрөр (бастакы колонкаҕа—сыла, иккискэ—совхоз, үһүскэ—ферма, төрдүскэ—П. И. Яковлев ыыр үүтүн биир центнерин себестоимоһа солк.-харчыынан):

1971	32—76	30—15	30—15
1972	32—49	28—50	28—50
1973	44—50	32—86	27—43
1974	43—87	36—74	25—80
1975	42—65	32—45	25—52

(1971, 1972 сылларга П. И. Яковлев ыабыт үүтүн себестоимоһа арааран аҕыллыбатах буолан, ферма себестоимоһа туруорулубут).

Таблицаттан көрдөххө, Герой-ыаннааксыт ыыр үүтүн себестоимоһа улам намтаан иһэр. Ол курдук, кэнники үс сылга кини ыыр үүтүн себестоимоһа 1 солкуобай 93 харчынан намтаабыт, онон 25 солкуобай 52 харчыга тэҥнэспит. Бу республика усулуобуйатыгар бастыҥ көрдөрүү.

«Амма» совхоз уопсайынан үүтү ыаһыныгына ночоотоохтук үлэлиир буоллаҕына, П. И. Яковлев бэйэтэ уонна кини салайар фермата барыстаахтык үлэлиллэр.

П. И. Яковлев хаһаайыстыбатыгар 1971 сылтан баттах үүтү ыаһыытан биэрбит барса бачча буолла (солкуобайынан):

1971	5555—40
1972	7359—30
1973	8488—52
1974	15421—20
1975	14161—44

Маннан көстөрүнэн, П. И. Яковлев соцтох бэйэтэ тохсус пятилетка устата совхоһутар 50986 солкуобай 86 харчылаах ыраас барсы биэрдэ. Дьэ бу буолар дьулуурдаах, үрдүк оҥорумтуолаах үлэ сүрүн түмүгэ, дьиҥнээх кодьүүһэ диэн.

Бөлүүгүр нөҕөлөөгө өлөхтөөхтөрө Мыҥдаҕаайы бөйөкөлөр саҥа түүлэй үлэҕэ киирбит маҕаһыынна үлэлиир продавецтарын көрө астыналлар. Продавец Варвара Николаева түс үлэлиэр эмиэ үүн сүбэстаахтык стаһыаннаһар, быланыы аһара төлөрөр.

СНИМОККА: Варвара Николаева Герой-ө Евдокия Копонованы таһаары атыылыыр түгэнин көрөҕүт.

Е. ХАРИТОНОВ фотота.

Редакция почтатыттан

Саҥа маҕаһыын аһылынна

Сөгөрүтаҕыгар Чурапчы сэлиэнньэтигэр шыраайы уоттаан үлэй тохторуттар саҥа хаһаайыстыбаннай маҕаһыын үлэҕэ киирдэ. Маҕаһыын киэҥ-куоҥ аһаатыгар самообслуживание уонна атыылаастыылаах отделлардаах бөлүүнэҕэ. Маннык өрөйүөн үрдүнэн киниэнэн саа, саа гэбэ уонна бүүт тэриллэрэ атыыланыахтара.

БИҺИГИ корр.

Кылыыһыттар түһүлгэлэригэр кыттыҥ

спорт маастардарын көҕүлүүрүн өрөйүөн бу дыл олунньу 25—27 күннэригэр Хайахсыкка, нэлиэ сылын, атах оонньуутутар улахан дьоҥҥо аһаҕас чемпионат ыытылыахтаах. Күрэхтэһиигэ СГУ-тыан сүүмүрдэммит хамаандата уонна республика биллиилээх кылыыһыттара Николай Сапаанов, Иван Горохов, Владимир Алексеев ыытыылыҥылар.

Аһаҕас чемпионакка орто оскуолалартан бириҥҥилээн өҕөлөр кытталлара күүтүллэр. Бу күрэхтэһии нэһилиэнньэҕэ спорт национальнай көрүҥнэрин провагандалаһыыларыгар уонна быыстыбаҥнай Баһылай Манчаары бириинигэр ордук ситиһиилэхтик кыттыыларыгар көмөлөөх буолуоҕа.

Д. ЭВЕРСТОВ,
Саха АССР сборудун маастара.

Туһалаах нөҥүө

«Саҥа олохтоох» сөгөрүтаҕыгар бэчэттэммит «Маны хайдах бөҕөсүөхха» диэн сурук наадалаах бөҕөнүрүөҥү таарыйар. Кырдьык, сүөр бөлүчүөк бүүр күөбаҕы ахсаанньаатык көрдөрөөччү.

Түөйдэ олохтоох М. И. Пермяков диэн кырдьаҕас бөлүчүөк өкү утары 3 см кэриҥэ үөскүүр, икки оттоо үөскүү сыгыыламмыт сииньгэс чаҕас ньаалбаны туттара. Оптуканы сүөһү куһаҕан ньиҥан, күөбаҕы тыгатыттан бүрүйэ сууллан баран тоҥоруоҥ кэбиһэр. Итинник бэлэмнэммит уончалыы мөҥмөө тумуларга сүөр үчүгэйдик көрөр гына тардата ыһыллар. Иннэ тыаан бөлүүр сиригэр сүөрү көрбөт эт.

Биһиги бөлүчүттэрбит бу олох судургу ньымаҥа кэҥэҥник туттуохтарын сөп.

К. МОНАСТЫРЕВ.

Чурапчы.

Агент түбүктээх үлэтэ

И. С. Новгородов Хатылыга Госстрах агенныын 1974 сыллтан үлэлиир. Оттон ыла сорудаҕын толорботох ыйа, квартала диэн суох. Пятилетка бастакы сылыгар кини көрдөрүүтэ 101,6 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ.

Агент дьон-сэргэ өртөтүгэр үүстүк сылдьар, быһаарар, ойдатар үлэни киэҥник ыытар. Ол түмүгэр страховкаҕа нэһилиэнньэ көхтөөхтүк дуоҕабардаһар. Биллиэн үһүн бөлдьөхтоох страховкаҕа нэһилиэк 16-тан үөһээ саастаах дьоҥҥо 82 бырыһыаннара хабыллан туралларе. Маннык страховкаҕа киирсиэ табыгастааҕын тыыннаах дьыалатаан көрүөхха сөп: аастыт сылга дуоҕабардарын бөлдьөҕө туолбут 35 кини 22900 солк. ылбыттара. Оттон быйыл 36 кини ылыахтааҕа биллэр, кинилэр тугу-тугу бөлүүнүөхтарын бэлэмнэнэ сылдьаллар.

Оннооҕор страховкаланыы дуоҕабарын эмиэ үүстэр түһэрэллэр. Аастыт сыллаахха страховка бу көрүүгүттэн хас да кини туһаммыта.

Н. СОЛОВЬЕВ.

Биһиги консультациябыт

Сөкуоҥҥа саҥа балаһыанньа

1977 сыл тохсунньу 1 күнүттэн рабочайдар уонна сулууспалаахтар предприятиеҕа, учреждениеҕа, тэриллэҕэ оногорбут хоромньуларын иһин материальнай эмиэритистэрин түһүнэр. Балаһыанньа киллэрилиннэ. Балаһыанньа быһыытынан, хоромньуну оногорбут үлэһиттэр бөлүүрдэрин эрэ түбэлтэлэргэ материальнай эмиэритистэн сүүллэр. Ноомбот ыстатыан сорҕо толоорор. Үгэс курдук, рабочай өҥөтэр сулууспалаах үлэлиир эбээһинэҕин толоро сылдьан оногорбут хоромньуга дьиҥнээх кэмэҥнэнэн, ол эрдэҕэ кини ыйдааҥы тарифтаах ставкатын (окладын) уе ыччатыттан ордуга суоҕунан, толоорор. Нормальнай производственнай хаһаайыстыбаннай хоромньу гуманнар тахсыбат хоромньу толоруллуоҕа.

Дьиэлэрэйдэн матырыйаалларын, полуфабрикаттарын, бороҕуруоскуйдаах буоруоллаах өҥөтөр суох оногоруу иһин эмиэритистэ көрүллүөх, бүрүйдэх ыйдааҥы орто хаммаһын уе ыччатыттан ордуга суох кэмэҥнэнэн. Маннык кэмэҥнэнэн үлэһиттэр дьиэлэрэйдэриттэн инструменнарын, мороҕэйдэр прибордарын, кинилэр туһаныылларыгар предприятиеттан бөлүүлэнэр спецтаҥаны уонна атыылаах предметтэри буоруоллаах өҥөтөр суох оногоруу иһин материальнай эмиэритистэн сүүллэр.

Сорох түбэлтэлэргэ хоромньулар толоруу тохтоолор.

Оннооҕор үгэс быһыытынан, саҥа предприятиеларгэ үлэһиттэр кинилэргэ итэҕэйиллибит ыстатыстар бүүр (бүүлэрэ уонна сулууспалаах) иһин толоруу материальнай эмиэритистэн бөлөхтөргөр ыыталлар. Бу бөрөсүөс администрация өҥөтөр үлэһит кэлэмэстаах ыччатыларыттан буолбакка, кинилэр үлэлэрин уратыгынан ылохтоноор. Маннык бөрөсүөс бөҕөр буолуутун бигэргэтэриттэр. Балаһыанньа эмиэ: остоотун үлэһит бөҕэтигэр толоруу материальнай эмиэритистэн ылыллыбыт түһүнэн ыйыллыбыт өрүүтэр икки ардыларыгар гуруппаан дуоҕабар түһэрэллибит буоллаҕына, оччоҕо кини бөҕэтигэр хаһаанныга өҥөтөр атын сылларгэ бөрөлүнүбүт имуществоҥа уонна атын сыаннастары сүүрэн (алдьатыы) иһин толоруу эмиэритистэн сүүр. Ол оҕоҥ, Балаһыанньа 11 ыстатыйатын быһыытынан, ыйыллыбыт сурукуттан дуоҕабардар 18 сааһын туолбут итиннэ киллэрэ, бөрөлүнүбүт сыаннастары өҥөтөр-алдьатыы, атыылаһыы, тиэйиини өҥөтөр производство процесстар туттуулуу кытта быһаччы сибээстээх дуоһунастары ыла сылдьар өҥөтөр үлэлэрэ толоруор үлэлиттэрэ эрэ кытта түһэрэллиэхтэрин сөп.

Ыраатыллар дьоҥнуон аҥыйаҕа суох ыстатыстар предприятиелэр, учреждениелэр уонна тэриллэлэр администрациилэрэ өҥөтөр-алдьаргыстаалаах Бастаан туран, администрациҥа үлэлиттэр нормальнайдык, үлэлиилэргэр итэҕэйиллибит имущестиэ толоруу онтуман хаалыыларын хаачыйаллыларыгар наадалаах суолтобуоллары тэрийэн эбээһинэҕэ сүктэриллэр. Балаһыанньаҕа дуоһунастаах диэн материальнай эмиэритистэрин түбэлтэлэрэ онуобай болдьоховолор. Холобур, үлэлэтэ сөкуоҥ, йа суох буолуута бүрүйдэх предприятие салайаччыта сүбэлээн бөрөлүүлэнэр кэмнэргэ бөрөлүнүбүт болдьоруттан сибээстэн предприятиеҕа оногоруу хоромньу иһин үе ыйдаах окладыгар типпэ кэмэҥнэнэн материальнай эмиэритистэн сүүр.

Итиннэ бастиллиэхэ. Балаһыанньаҕа эмиэ: сиэмэ эрдэ түбэлтэлэрин түһүнэн этиллибит. Кинилэр ноомбот толоонун ыыммалара эмиэ быһаарыллыахтар. Ол курдук, хааччахтаах материальнай эмиэритистэн хоромньу үлэлит сөбүлэһиннэкэн хамнаһыттан тутуу суолунан толотуллар. Оттоҕор маннык сөбүлэһиннэ суох буоллаҕына, хоромньуну толоонун түһүнэн бөҕөнүрүөх народнай суоттарга быһаарыллар.

Суоттар администрация предсэдэлэрин уонна толоруу материальнай эмиэритистэ түһүнэн көрөллөр. Итиннэ кэмнэнэн хоромньуну оногорбут рабочай өҥөтэр сулууспалаах оҥу толоруу өҥөтэр сорҕотун бөлөтүн бөҕөтүнэн толуур бырааптаах. Администрация сөбүлэһиннэн үлэлит таһаарылыбыт ночоотун сабарга тэҥ сыаналаах имущественнаа биэрэн өҥөтэр алдьаныыны чалуугэр түһэриэн сөп.

И. ГРАНКИН, юрист (ССТА).

Олох умсулҕана

КӨМҮСКЭНИИ

Кулуһуннаах күөл кытылыгар бөҕэ өҕөлөөх көҕөн күс аа-дьуо устан мөлбөйөр. Сагардыы улаатан эрэр күс өҕөлөрө үмса-үмса чомпоолоннор: нийэлэрин тула устан дьүрүлүүллэр.

Эмиэкэ нийэ көҕөн «маат-маат» диэбитинэн өрө хөлөрүктүү түстэ. Үөһээттэн, икки сабарай кынатын ыһыктыбытынан, эдьиэ таҥнары сатыылаан түстэ. Хү уреунугар тиийэн иһэн, кумуйан кэбиспит дьиэ тыҥырахтаах атахтарын дырас гыннаран бөҕөр күс өҕөтүн ыытаахтаат, муччу тутан кэбистэ. Оттон өрө даллах гынна да, оруһуйэн, үөһэ кымырайан таҥыста. Алдьархай буолбутуттан кыракый күс өҕөлөрө көрүөх бөтөрэ оттуллэр нийэлэрин тула ымсыырдылар. Түргэн үлүгэрдик кынаттарын аҥыгар үтүрүйсэ-үтүрүйсэ киирэн хаалларылар. Сорохторо нийэ кынатын аҥыгар баппакка бутуруктара ыгыталлыыр.

Сотору буолаат эдьиэ иккиһин саба түстэ. Бу сырыыга хайаатар даҕаны булгуйар саныаллаах быһылаах. Нийэ көҕөнү тула үөһэкэн эргийдэ. Улам-улам эргийэр иннин кыччаттар-кыччатан, наастаан иста. Нийэ остоохтон өҕөлөрүн көмүскэһэргэ быһаарынна. Эдьиэ тула хөлөрүктээн эргийэр. Өпуоха, өҕөлөрө нийэлэрин кынатын аҥыттан ыһылла түстүлэр. Оҥу эрэ кэтэҥа сылдьыбыт сиэмэх көтөр бу сарбайбытынан калтыс. Көҕөн маатыргыы-маатыргыы уунуу-өрө ыһан күдэриттэ. Эдьиэ, сөһүйда быһыылаах, төттөрү көтөн таҥыста. Итэ күрдүк: хаста да саба түһүүлэрэ да бөҕөр даҕаны өрөөнү ылбата.

Оттон, туһа тахсыа суох диэбиттэн, кыйыытыттан «тын-ньыһах», «тын-ньыһах» диэн ытыыстыы, улам үрдэтэр үрдэн, мэнэ халлаагына кыырайда. Икки сырдык-хараҥа толбоннордоох кынаттарын даллатан, дьоһуннаахтык эргийтэннир. Өлөр өлүүттэн өҕөлөрүн быыһаабыт нийэ көҕөн аа-дьуо мөлбөһүйэ устар.

ГЕОРГИЙ СИВЦЕВ.

Редакторы солбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

Совхозтар, предприятиелэр, тэриллэлэр үлэһиттэрэ, өрөйүөн бары олохтоохторо, төһө кыалларыгар ЭЛЕКТРИЧЕСКЭЙ ЭНЕРГИЯНЫ КЭМЧИЛЭЭҢ!

— сырдык кэмиэ ис уонна тас лаампалары умуллара сылдьыҥ;

— энергияны дьиэни ититиигэ хорбөмнөөһүну бөлсуҥ;

— двигателлэри, иһэрдэр аппараттары хаптайга үлэлэтээччилэри утары эйэлэһиитэ суох охсуһуҥ.

Электроэнергияны кэмчилээһин, мунгутуур көдьүүстээхтик туһаныы ордук биһиэхэ, убаҕас оттугунан үлэлиир дизельнай станциялартан хааччыллааччыларга булгуччулаах ОЙДӨӨҢ: Убаҕас оттук биһиэхэ улахан ороскуотунан тиэлэн кэлэр уонна кэмчилэммит хас биирдии килограмм оттук поруот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар үнүлүүчү эмиэ ааҕыллар.

Бука бары — электроэнергияны кэмчилиир иһин охсуһуута!

Өрүс уҥуордааҕы сетевой өрөйүөн администрацията.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—91-395, отделлар—91—495, уоскай—91-БББ

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинскэго райкома КПСС